

SECTION 3. CIVIL SERVICE AND PUBLIC ADMINISTRATION

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-487-0-8>

CERTAIN ASPECTS OF CUSTOMS TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S ACCESSION TO THE EU

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ВХОДЖЕННЯ УКРАЇНИ ДО ЄС

Kveliashvili I. M.

*Doctor of Sciences in Public
Administration, Professor,
Professor of the Department of Public
and Customs Administration,
University of Customs and Finance
Dnipro, Ukraine*

Квеляшвілі І. М.

*доктор наук з державного
управління, доцент,
професор кафедри публічного
управління та митного
адміністрування,
Університет митної справи
та фінансів
м. Дніпро, Україна*

Yedynak V. Yu.

*PhD in Economics, Associate professor,
Docent of the Department of Management
of Foreign Economic Activities, University
of Customs and Finance,
Dnipro, Ukraine*

Єдинак В. Ю.

*кандидат економічних наук,
доцент,
доцент кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
Університет митної справи
та фінансів
м. Дніпро, Україна*

Plyatsuk V. A.

*Postgraduate student of the Doctor
of Philosophy degree at the Department
of Public and Customs Administration,
University of Customs and Finance
Dnipro, Ukraine*

Пляцук В. А.

*здобувач вищої освіти ступеня
доктора філософії кафедри
публічного управління та митного
адміністрування,
Університет митної справи
та фінансів
м. Дніпро, Україна*

Шлях України до Євросоюзу передбачає проходження певних етапів, які мають відповідні індикатори – програмні критерії, виконання яких передуватиме вступу до Європейського Союзу. Серед сфер, які потребують трансформації з урахуванням європейських підходів, окрема увага зосереджена на митній сфері. Реформи в митній сфері та перегляд підходів в здійсненні митної справи, визначені одним із головних стратегічних завдань країни. З урахуванням того, що наступний етап розширення ЄС прогнозується у 2030 році, Україна має певний час для здійснення необхідних якісних трансформацій. Реформування митної діяльності закладено в положеннях низки програмних документів, зокрема, Національній стратегії доходів на 2024–2030 роки, програмі фінансової підтримки України від Європейського Союзу (Ukraine Facility), програмі розширеного фінансування МВФ (Extended Fund Facility Ukraine).

Активна робота щодо удосконалення митної діяльності в Україні є перманентним процесом, свідченням чого є наступні досягнуті результати: приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту (2022 р.) та запровадження Фази 5 NCTS; впровадження європейських стандартів спрощених митних процедур через систему авторизованих економічних операторів (AEO); гармонізація законодавства ЄС в частині правил визначення походження товарів та уніфікації процедури декларування військової техніки; впровадження кримінальної відповідальності за контрабанду тощо. Безперечно, що зазначені нами зміни є вкрай важливими та прогресивними, однак в той же час очевидно, що зазначених змін недостатньо. Відчувається гостра необхідність здійснення системної трансформації митної діяльності в Україні через максимальне наближення національного законодавства до Європейських норм та стандартів. При цьому, слід мати на увазі, що Європейський Союз не стоїть осторонь світових процесів, які потребують удосконалення митних процедур, регулювання та гармонізації митної діяльності країн-членів ЄС. Тому трансформація митної діяльності в Україні повинна відбуватися у тісній взаємодії із митними відомствами європейських країн.

Системність трансформації митної діяльності в Україні передбачає й зміну принципів, завдань та функцій митних органів, оновлення їх організаційної структури з акцентом на активне використання цифрових технологій, зміни вимог до працівників митних органів та процесів проходження служби. Головною умовою реалізації таких змін є прийняття нової редакції Митного кодексу України, оскільки чинна його редакція потребує актуалізації існуючих норм та змісту.

Ухвалення нової редакції Митного кодексу України очікується у 2025 році, що дасть можливість запустити процедуру підготовки та видання необхідних нормативно-правових актів протягом 2026 року. Таким чином, тільки починаючи із 2027 року можливо очікувати повне перезавантаження митної системи та впровадження європейських принципів та стандартів митної діяльності. Разом з тим, політичні, безпекові та воєнні фактори можуть привносити певні зміни в реалізації таких планів.

Стратегічне перезавантаження митної системи – це необхідний та важливий етап її розвитку, однак окремі питання потребують нагального вирішення навіть в рамках існуючої редакції Митного кодексу України. Так, 29.08.24 р. на підпис Президенту направлено Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу», що робить сучасну митну систему на крок ближчою до європейських стандартів. Основні зміни стосуються саме розширення сфер митної діяльності, а саме:

- запровадження концепції митного представництва (прямого та непрямого), що дає змогу чіткого розмежування обов'язків та відповідальності між суб'єктом ЗЕД та митним представником;
- запровадження поступового переходу (18 місяців) на авторизовані форми митного контролю, що збільшують функціональні можливості митних посередників;
- перехід до європейської системи типологізації митних складів та розширення операцій на них;
- запровадження митного пост-контролю в комплексі із застосування процедур митного аудиту;
- низка антикорупційних положень щодо оприлюднення скарг на протиправну діяльність або бездіяльність працівників митних органів разом із відповідними рішеннями за результатами розгляду таких скарг [1].

На разі текст прийнятого закону знаходиться на підписі у Президента України, а його реалізація відбудеться через півроку після підписання, тобто очікуваний оптимістичний прогноз реалізації позитивних змін – квітень 2025 року. Слід зазначити, що митна діяльність стала особливо чутливою в умовах дії правового режиму воєнного стану та суттєвого скорочення обсягів зовнішньоекономічної діяльності на фоні загального економічного спаду в країні та еміграції населення. З урахуванням цих факторів нагальним є посилення

контрольної функції митних органів, впровадження змін в організації митної діяльності та умов проходження служби в митних органах. На працівників митних органів покладається чимало різноманітних завдань, що потребують певної обізнаності та специфічних знань з питань економіки, правознавства, державного управління, технологій, психології, культурознавства тощо. Відтак кваліфікаційні вимоги до митників вимагають професійної компетентності, що передбачає їх підтвердження шляхом проведення щорічної атестації [2]. При цьому рівень ефективності роботи посадової особи планується здійснювати через ключові показники ефективності (KPI). За результатами такої перевірки для кожної посадової особи митного органу формується індивідуальна програма професійного розвитку, що може передбачати необхідність підвищення кваліфікації, ротацію, переведення на вищу або ж нижчу посаду, а в разі незгоди із запропонованою посадою – звільнення.

Одним із запропонованих підходів до управління персоналом є запровадження психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа, результати якого будуть додатковим джерелом інформації для формування характеристики кандидата на посаду державного службовця в митному органі. При цьому у законопроекті «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо встановлення особливостей проходження служби в митних органах та проведення атестації посадових осіб митних органів» вказується, що проводити такі опитування будуть окремі посадові особи митних органів [2]. Слід зазначити, що в митних органах повністю відсутні такі фахівці, що зумовить необхідність або їх залучення з інших структур, або підготовки, а також відсутнє технічне оснащення для здійснення опитування у запропонованому форматі.

Ще однією новацією проходження державної служби в митних органах передбачається проведення перевірки на доброчесність та моніторинг способу життя посадових осіб митних органів. Пропонується здійснювати моніторинг Дисциплінарним комітетом, який буде складатися із 7 осіб (3 з числа посадових осіб митних органів, 3 з числа представників міжнародних організацій та 1 представник від Ради бізнес-омбудсмена) із можливістю залучення експертів і фахівців міжнародних та іноземних організацій. Однак, спроможність та доцільність моніторингу для 771 працівника центрального апарату Державної митної служби України та майже 10 000 посадових осіб митних органів є досить сумнівною.

Отже, трансформація та реформи в митній сфері є вкрай актуальними та назрілими. Світові процеси зумовлюють до прийняття оперативних, радикальних та ефективних рішень, результати та доцільність яких може бути доведена показниками діяльності, які позитивно змінюються.

Література:

1. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу: закон України від 22.08.2024 № 3926-IX / Верховна Рада України. URL: <blob:https://itd.rada.gov.ua/64684bdb-ae51-4da4-b8e7-f0fe2f31279b> (дата звернення: 16.09.2024).

2. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо встановлення особливостей проходження служби в митних органах та проведення атестації посадових осіб митних органів: проект закону України від 06.04.2023 р. № 6490-д / Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41704> (дата звернення: 16.09.2024).